

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 3. Veram causæ definitionem expono.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

Effecta quidem causarum, quas possunt præferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorem sua causa. quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem suâ formali perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiusque effectus per causæ perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnique causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creata, etiam si hæc produxerit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si verò effectus à Deo immediatè fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alias perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuinâ taxaretur, quæ potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminisque præscribunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creata procedat tantam perfectionem non excedat, quia alia maior non est obiectum virtutis, à qua procedit, etsi à Deo immediatè producat, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibiles finiti sint. & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extrâ producendum est obiectum virtutis productivæ existentis in Deo. In diuinis aliter se res habent, principium produciens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram; quod si Filius non possit esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communisque indivisibilis essentia, quæ maior alia repugnat, non præcisè ex defectu virtutis causæ illam potentis producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia una omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excogitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen *causæ* in diuinis admitterent, quod apud illos limitationem importabat, illo vi noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen *causæ* sine hac limitatione ad diuinas personas extendebant, ideo Bessarion non recusat vii illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causæ ad diuinam transferri.

Eadem est mens Angelici Doctoris opusc. 1. cap. 1. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub vniuersitate creaturarum comprehenditur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub vniuersitate causarum, aut creaturarum comprehenderetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter vniuersitatem creaturarum recenseatur, hoc est, ne creatura compelleretur. Et cap. 2. ubi negat Patrem prioritatem causæ respectu Filij hæc habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit æternus: neque prior natura cum Patre & Filij sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturâ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturâ alio, quàm habere naturam priorem illo, quod erat posterius. Constat ergo ex Patribus ideo non admisisse nomen causæ in diuinis, quia sentiunt nomen causæ importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producto.

§. III.

Veram causæ definitionem expono.

Non est animus causam utcumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditativum conceptum causæ explicare, & constitutum essentiale causæ in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. 1. retuli scilicet, *id quod per se influit in effectum* ideo reieci, quia rem per conceptum æquè obscurum

Franc. de Quicada, Philosoph. Tom. 1.

exponebat, est enim æquè ignota ratio, propter quam Filius non fit dicendus effectus, & Pater causa non fit appellandus: verumtamen conceptum quidditativum causæ attingere constat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarius in definitione explicandus. Non ineptè definitur causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causæ create competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secundæ. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum assertantium posse eandem entitatem, se ipsam per secundam actionem producere, quæ productio est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissimè non sit causalitas, ex vi cuius principium non constituitur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo Controuers. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, quæ iuxta omnium opinionem constans sit propter rationem, quam contra recentiores exponebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingeret, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione totam rationem causalitatis contempleremur: ergo de ratione formali causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem terminâ naturâ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiuè conceptum causæ ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem expimo, *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilem.* Per particulam *principium* conuenit causa cum priuatione, & aliis, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influens*, differt à principijs non conducentibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus vltimò differt per illam particulam *per influxum ex se defectibilem*, quia influxus quo prima persona influit in secundam ex se est indefectibilis, generatio enim actiua identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione æquè indefectibilis est, ac Pater, & Filius, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus procedit à Deo circa effectum ad extrâ productum, quem Deus subtrahere non possit, & qui ex se vtpote finitus, & limitatus non sit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alius influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediatè dependeret à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsam influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitati competere: probo modò exprimere conceptum quidditativum causæ. Rationem causæ contemplantur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuina: rationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsecum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ indefectibilis est. Ad rationem causæ exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hæc optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui repugnat per locum intrinsecum esse defectibile. Consonat etiam hæc definitio doctrinæ Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. text. 29. & 1.2. de gener. c. 7. text. 55. causam efficientem definiuit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitates requisitas ad rationem causæ, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio reliceat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causæ, quod sic probare posses. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariam, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei producentis, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessario produceretur à Deo independentem à quolibet alio, eo ipso quod Deus existeret, illum produceret, & cum Deus necessario existeret terminus ille necessario produceretur à Deo. Respondeo duplicem defectibilitatem posse considerari in influxu, unam extrinsecam, intrinsecam aliā defectibilitatem extrinsecam est, quæ provenit à causa indifferenti, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinseca provenit ab ipsa rei entitate, quæ ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex prædicatis essentialibus quæ in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicit actu existere. Hæc defectibilitas intrinseca est de ratione constitutiva effectus quæ adhuc conveniret entitati, quam Deus necessario produceret, quia licet non posset deficere, hoc non illi competere ratione intrinsecæ entitatis, ex vi cuius præcise apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessario producentis. Influxus autem per quem Verbum producit, & Verbum productum ex suam intrinsecam entitatem deficere non possunt, & ex prædicatis intrinsecis defectibilitas illis repugnat, non præcise ex eo quod principium productivum necessario terminum producat. Idem dicito de productione Spiritus sancti.

18 Obicit in opinione aliquorum præcipue ex Thomistis: creatio identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus influit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquè indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causæ à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam esse à me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Authores, qui dicunt creationem, actionemve non distinguere à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asserunt tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitium actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituent, etsi non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalem actualis influxus, & ita influxus, etsi aliis identificatus sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalem influxus, quia Deus ab æterno illam actionem secum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producit, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producit respectu Dei, quæ defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principium constituitur in ratione causæ, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas convenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxuum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producantur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare novus quidam Presb. 1. part. C. 1. ar. 2. & in ipso epigraphi impugnationis illam novellam appellat, de quo ego parum curo, videamus, quid supra ostensionē sui animi rationis contra hanc definitionē adducit.

Obicit facillè contempturum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filij, quia Græci in hac parte non recipiunt auctoritatem Patrum Latinorum. Vno D. Thoma sæpe extra rem adducto, frequenter istæ questionis definit ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisse putat, & modo ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec fat mihi esse iudicari iuxta illorum

FRANC. QUICQ, de Philosoph. Tom. 1.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi affectum expleat.

20 Obicit secundò Aristotelem non cognovisse productionem in divinis, & idèd frustra ex illo in definitione causæ querere particulam excludentem talem productionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causæ designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem æternum cognovisse, nec productionem Filij, eo autem ipso, quod talem proprietatem designaverit, exclusit Patrem à ratione causæ, sicut dum ego definio hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiamsi magnetem non cognoverim, nec mihi unquam in mentem venerit.

21 Obicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex unanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui teneor, & ita hoc supposito conceptum commune causæ inquiri, & designo, mirorque hominem mei ad eum memorem, ita esse sui memorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nu. 8. statim num. 10. afferat auctoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

22 Obicit non requiri ad rationem causæ influxum defectibilem, & quia Angeli secundum D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundum suam naturam sunt incorruptibiles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse sit. Sed ut ostendam, quàm frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque defectu innuehitur.

23 Tandem arguit, quod etiamsi conceptus causæ, quem ego designo omni causæ competere, quidditativus non esset. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competere, ut hoc fundamento aliquo asseueret.

PUNCTUM II.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 Non pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ causæ respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturam priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicut differt subiectum à concreto, lignum v. g. ab albo, ut constat ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate naturæ.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productivæ nemo in questionem vertit, quia actus primus dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: sed entitas intrinseca causæ v. g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productum: ergo actus primus dicit formaliter entitatem intrinsecam causæ. Dicit similiter actus primus condiciones omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causæ v. g. approximationem inter agens, & passum, positivam, vel negativam, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte passivi, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovisque habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes condiciones, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causativa non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, etsi potentiam vitam habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum abiens: ergo quovisque virtus causativa sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R. Remotio